

DUFFEK MIHÁLY

DEBRECENI ZENE-TÖRTÉNET – AZ ÉVFORDULÓK
TÜKRÉBEN

MUSIC HISTORY OF DEBRECEN – IN REFLECTION OF ANNIVERSARIES. The study provides an extensive review of the 50 year history of professional music education in Debrecen. Special attention is put on the changes in the institutional structure of the training from the foundation of vocational school of music arts in 1966 to the present Music Faculty of the University of Debrecen. The writing reflects not only on the spaces, forums of the daily teaching and artistic work, the living areas of the students, the international relations, but also on the important role the Faculty plays in the cultural life of the city.

Intézménytörténet dióhéjban

Ünnepeltünk és hamarosan megint ünnepelünk...

A Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karának életében több évforduló is figyelemre méltó: 2014-ben volt 40 éves az Egyetem téren álló épületegyüttes, az oktatási épületrész és a kilencemeletes Weiner Leó Kollégium. 2016-ban újabb fontos évfordulók következnek: ekkor lesz 50 éve, hogy Debrecenben megkezdődött a zenetanárképzés felsőfokú intézményének működése. Ugyancsak 2016-ban 10 éves évfordulóját ünnepeljük az egykori Konzervatórium karrá alakulásának. Szintén a 2006-os esztendőben született döntés a bolognai típusú zeneművészeti képzés bevezetéséről. Ekkor akkreditálták a művész mesterképzést 13 szakirányon. Az évfordulók háttérben gazdag és színes történések állnak, egyfajta folyamatos evolúció zajlott és zajlik napjainkban is.

Három esztendeje volt 150 éve annak, hogy 1862-ben Debrecenben is létrejött a Nemzeti Zenede, amely valójában meghatározó mozzanatnak bizonyult, a történések gyökere, eredője, mert ez adta meg a lehetőségét és lendületét annak a hosszú fejlődésnek, amely a másfél évszázad alatt lejátszódott mind intézményi, mind képzési vonatkozásban Debrecenben.

A zenei tanárképzés a múlt században egészen 1966-ig az egykori Zenede jogutódjában, a Zeneművészeti Szakiskolában, annak Szaktanárképzőjében zajlott igen kicsiny, néhány tízfős hallgatói létszámmal. Ez valójában megfelelt az akkori zeneiskolai igényeknek is, hiszen a zeneiskolák hálózata kisebb munkaerőpiacot jelentett, mint a későbbi évtizedekben. A zeneművészeti szakiskola elvégzését követően a hároméves szaktanárképző látta el a zenetanár képzés feladatát. Az itt kapott végbizonyítvány a képesítést megadta ugyan az alapfokú zenetanításra, de a diploma maga nem volt felsőoktatásban megszerzett oklevél.

1966-ban az akkori oktatáspolitikai úgy látta jónak, hogy a zenetanárképzést rangjában felemeli a közismereti tanárképzés szintjére, de a képzési időt továbbra is csak három éves időtartamban hagyta. Ez az akkori tanítóképzéshez hasonló időtartam már akkor sem volt kompatibilis a pedagógiai főiskolák négyéves képzési periódusával. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Zene- és Énektanárképző Intézete Debreceni Tagozata egy olyan intézethálózat része lett, amely minden nagy megyei városban, így Szegeden, Pécsen, Győrött, Miskolcon és – Budapesten is létrejött. Ezzel a zeneművészeti felsőoktatás – a többi művészeti területtől eltérően – egyedülként kialakította azt a ma is működő országos képzési hálózatot, amely alapjául szolgált a képzés későbbi fejlődésének. Nem elhanyagolható az a tény sem, hogy ezek a tagozatok a helyi városi és regionális környezetben fokozódó és egyre fontosabb, rangosabb kulturális küldetést töltöttek be, és töltenek be ma is.

Az 1990-es esztendő a hazai zenei felsőoktatásban mérföldkőként számon tartott időpont. Ebben az évben vált hazánkban négyévesé a zeneiskolai tanárképzés, valamint intézményfejlesztés keretében a Zeneművészeti Kar akkori jogelődje új intézménytípusként felvette a Debreceni Konzervatórium nevet együtt a szegedi társintézménnyel, amely Szegedi Konzervatóriumként működött tovább. Szervezetileg a képzés továbbra is a Zeneakadémia keretei között maradt. Ha végiglapozzuk a korabeli jogszabályokat, amelyek a felsőoktatásról szóltak, bizony a „konzervatóriumot”, mint intézményi formát nem találjuk meg. Pedig ekkor különleges iskolai szerkezet jött létre: főiskolai-, egyetemi képzés működött (ez utóbbi nem minden szakterületen), ezen kívül előkészítő tagozat is indult a 18 év alatti, kiemelkedően tehetséges tanulók számára.

A következő intézményi-szervezeti változás 1998-ban következett be. A Zeneakadémia korábbi tagozatai és a két konzervatórium a végrehajtott egyetemi integrációs folyamatban leváltak a központi szervezetről, így a Debreceni Konzervatórium 1998-ban a Debreceni Egyetemi Szövetség teljes jogú tagja lett, költségvetésével az akkori Kossuth Lajos Tudományegyetemhez tartozott. Ez a különleges státusz két esztendőn keresztül maradt fenn, a Debreceni Egyetem megalakulásakor a konzervatórium az egyetem ún. rektor-közvetlen intézeteként csatlakozott az integrációhoz. A tudományos és művészeti felsőoktatás ilyen típusú integrációjára Magyarországon addig még nem volt példa, így valójában ekkor kellett létrehozni azt a struktúrát, amely máig hat és ma is működik.

2006 ismét sorsfordító esztendőnek bizonyult: november 29-én a konzervatórium jogi helyzete megváltozott: a Debreceni Egyetem karává vált, amely az iskola történetének legmagasabb szintű szervezeti formája. Ezzel párhuzamosan megkezdődött az ötéves, 3+2 évre osztott, bolognai képzés, amely immár jelentős koncepcióváltozást is mutatott. Időközben a megalakult Debreceni Egyetem Tudományegyetemi Karok (TEK) szervezeti egységének tagja volt a konzervatórium, majd az új kar, s mindaddig az is maradt, ameddig a TEK létezett. A centrumokat megszüntető jogszabály következtében a mai Zeneművészeti Kar a Debreceni Egyetem önálló karainak egyike.

A fenti intézményi átalakulási folyamat áttekintése csupán az említett evolúció fel-
színe, a forma változása. A valódi, tartalmi elemek, a mindennapi élet világa már sokkal
izgalmasabb ennél.

A képzés változásai

Az 1966-os megalakulástól kezdve egészen 1990-ig Debrecenben a zenetanári diploma
három komponensből állt: egyidejűleg zeneiskolai hangszer-tanár, zeneiskolai szolfézs-
tanár és általános iskolai énektanár diplomát szerzett az a hallgató, aki sikeresen tel-
jesítette tanulmányi kötelezettségeit. Tekintettel a hároméves oktatási időtartamra és
ismerve a mai zenetanár képzési gyakorlatot, ez a képzés főként a zenei tehetség-szint és
a hangszeres felkészültség felvételi vizsgán bizonyított, adott szintjét tekintette alapnak,
ami ma sincs másként, de ehhez a képzés maga nagyon sok ismerettel adós maradt, s
ami a legfőbb sajátosságok egyike volt, az az iskolai tanítási gyakorlat „laboratóriumi”
jellege. Ez azt jelentette, hogy hallgatóink egy-egy félévben néhány heti gyakorlati ta-
nításra voltak kötelezettek, amely tanítás kiválasztott gyermekek oktatásával történt, s
így valójában nem tükrözte a zeneiskolai mindennapi valóságot. Már akkor természetes
volt a közismereti tanárképzés egybefüggő iskolai tanítási gyakorlata, míg a zenetanár-
képzés ezt nélkülözte.

A zenei tanárképzés nem választható el azoktól a tanár egyéniségektől, akikre a kép-
zés épült, így a szakma által legtehetségesebbeknek, legeredményesebbeknek tartott
oktatók a Zeneakadémia Egyetemi Tanácsától személyre szóló engedélyt kaptak arra,
hogy a főiskolai tanulmányokra épülő egyetemi kiegészítő képzés révén művésztanári,
pontosabban szakközépiskolai tanári diplomára készítsék fel tanítványaikat. Kezdetben
a felvételi vizsgák, a vizsgák a Zeneakadémián kerültek megrendezésre, majd a nyolcvan-
as évek derekán már Debrecenben vizsgáztak újszülött egyetemistáink. A tanulmánya-
ikat záró diplomahangversenyek is Debrecenben hangzottak el a Zeneakadémia adott
szakának valamely prominens képviselője jelenlétében. A kiadott diplomákat természe-
tesen a Zeneakadémia rektora írta alá.

Az 1990-es tantervi változások a négyéves képzési időtartam bevezetése révén vál-
tak lehetővé. Ekkor sikerült számos tantervi elemmel bővíteni a képzést vagy egy-egy
tantárgy képzési idejét meghosszabbítani. Bővült a kínálat is egy igen fontos elemmel:
megjelent az egyházzenei képzés, amely ökumenikus alapon tette, teszi lehetővé az egy-
házi zenei kultúra elsajátítását, a magasrendű interpretációt és hozzáértést. Az egyetemi
kiegészítő képzés ekkor már több szakirányon jelen volt (elsőként az oboa, ütőhangszer,
trombita, kürt szakokon, majd folyamatosan bővült). A képzés léte és fejlődése láttán
érzékeltetően nőtt a Zeneakadémia kontrollja, ami részben természetes, mert a felhí-
gulás veszélye mindig valós kockázat akkor, amikor offenzív fejlődési folyamatban van
egy szakterület. Bizonyára az is közrejátszott ebben, hogy az addig egyedül Budapesten

lehetséges képzés két vidéki helyszínnel bővült, s bizonyos esetekben konkurencia keletkezett. A vidéki egyetemi képzés célja azonban eltért és ma is eltér a budapestitől: nem világhíró művészek, hanem középiskolai hangszeres és ének-, szolfézs-zeneelmélet tanárok, karvezetők képzése volt a cél, amelyhez a kiemelt, egyetemi szintű zenei tudás és felkészültség elengedhetetlen. 1996-ban az egyetemi képzésben a fentiek ellenére – talán az akkor már elkezdődő alulf finanszírozás, valamint a szakmai fejlődés láttán is – a Zeneakadémia engedélyezte a teljes körű egyetemi képzés kiterjesztését minden hangszeres szakirányra, a magánének szakirányra és a szolfézs-zeneelmélet szakirányra is.

Az 1996-os esztendő ugyancsak új helyzetet hozott a magyar felsőoktatás intézményei számára: a felsőoktatásra vonatkozó jogszabályok az intézmények és a képzések átfogó akkreditálását írták elő a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően. Az abban az esztendőben kiadott akkreditációs jelentés a két konzervatóriumot kiemelve úgy fogalmazott, hogy mind az intézményi forma, mind a képzés szerkezete eredményes kísérlet a fejlődésre, így a kialakult képzési struktúrát és az intézményi formát az akkreditáció néhány természetes feladat-megjelöléssel Debrecenben is jóváhagyta.

1997-ben szorító finanszírozási helyzetbe került a hazai zenei felsőoktatás, így a korábban elképzelhetetlen folyamat, hogy bármely tagozat leválasson a rendszerről, ekkor megindult: a Miskolci Tagozat és a Győri Tagozat a helyi egyetemekhez csatlakozva levált a Zeneakadémia szervezetéről. 1998-ban e folyamat folytatásaként a többi vidéki tanárképző intézet is a helyi egyetemi szövetségekhez csatlakozott. A folyamat Debrecenben, a képzés szempontjából igen izgalmasan alakult, hiszen a leválás egyik legérzékenyebb pontja az egyetemi képzés sorsának jövőbeni alakulása volt. Többnapos tárgyalások, feszültségek és félelmek közepette a végeredmény mindkét félnek elfogadható lett: az egyetemi képzés megmaradt Debrecenben, de jogállása szerint a Zeneakadémia székhelyen kívüli képzéseként működött. Ennek megfelelően az egyetemi diplomákat továbbra is a Zeneakadémia rektora írta alá, míg a főiskolai szintűeket a konzervatórium igazgatója látta el kézjeggyel.

2002-ben, 2003-ban felmerült újból, hogy a Zeneakadémia megszüntesse vidéki kihelyezett egyetemi képzéseit, de ekkorra már bizonyított eredmények álltak rendelkezésre, hogy a Debreceni Egyetem – és a Szegedi Tudományegyetem is – jelezte, hogy mivel a két konzervatóriumban kialakult egyetemi képzési gyakorlat eredeti szakmai feltételei nem változtak, így az egyetem az említett képzést különleges értéként tartja nyilván, és a jövőben is folytatni kívánja. Ez a nyilatkozat végül elérte célját, az egyetemi képzés addig kialakult struktúrája érintetlenül maradt.

A hazai zenei felsőoktatásban először Debrecenben bevezetett kreditrendszer sok tekintetben ma is támadható, a nemzetközi gyakorlattal még ma sem teljesen kompatibilis, de kétségkívül azon tényezők egyike, amely – az egyetemi szabályozások egy részének átvételével és alkalmazásával – rendezettebb viszonyokat teremtett a debreceni zenei felsőoktatásban. Ez a szabályzatokban és a mindennapi gyakorlatban jelentett változásokat. Meg kellett azt érteni, hogy a kreditpontok ráfordított munkamennyiséget

és nem minőséget jelentenek. A minőségi képzési igények továbbra is az osztályzatokban és a személyes értékelésekben jelentek meg, s továbbra is a vizsgákon, nyilvános diplomakoncerteken voltak hallhatóak.

Kijutott az izgalomból a 2005–2006-os esztendőkből is, mert a bolognai képzés bevezetése újraírta a történelmet. Kezdetben a Zeneakadémián és a vidéki zenei képző intézményekben a bolognai átalakulást az orvostudományi- és a jogi képzéshez hasonlóan sokan osztatlan képzésként kívánták folytatni, és ezért szorgalmazták, hogy a zenei felsőoktatás ne csatlakozzon az átalakuláshoz. A Zeneakadémia akkori vezetőváltása után felerősödött az a koncepció, amely lehetségesnek látta az osztott képzés bevezetését a hazai képzési hagyományok és értékek megtartásával. A legfőbb érv a hallgatói nemzetközi mobilitás megteremtése, valamint a hazai intézmények közötti átjárás könnyítése volt. A vidéki intézmények mindezek mellett veszélyt láttak fennmaradásukat illetően, mert úgy érzékelték, hogy a képzésről folyó egyeztetett tárgyalásokon olyan képzési kritériumok fogalmazódnak meg, amelyeket sem tanári ellátottságban, sem finanszírozás tekintetében nem tudnak végrehajtani. A szorítás kettős volt: az integrált egyetemeken működő egykori tagozatok saját fenntartó egyetemüktől folyamatosan érzékelték az igényt a képzés költségcsökkentésére vonatkozóan, így kockázatosnak élték meg a tárgyalásokat. A tanárképzés vonatkozásában különösen kérdéses volt a bevezetés, hiszen a képzési tartalom bővülése miatt csak saját egyetemük pedagógiai-, pszichológiai potenciáljára számíthattak, amely ugyanakkor az egységes tanárképzési koncepció miatt már kész, akkreditált tanárképzési programmal várta a bolognai képzéshez csatlakozó zenei képzéseket. Generális hibának bizonyult a tanárképzésben az is, hogy a magyar értelmezés szerint az alapképzés (BA) az egykori főiskolai szintnek, míg a mesterképzés (MA) az egykori egyetemi szintnek felel meg... Ezzel Debrecenben is létrejött egy olyan képzési struktúra, amely látványosan megemelt – és sajnos, nem zenei profilú – pedagógiai-pszichológiai modul és óraszámot jelentett, s még időarányában is torz módon választotta szét a szakmai (hangszeres, énekes) és pedagógiai tárgyak oktatási szerkezetét – a zenei képességfejlesztési folyamatok kárára.

Az átalakulás ennek ellenére mégis talán Debrecenben sikerült a legeredményesebben egy olyan koncepció megvalósításával, amelyben az akkor már Zeneművészeti Kar elfogadta az egyetem tanárképzési akkreditációjából következő struktúrát, de az egyes tudáscsomagokat az általános tartalom mellé zenei sajátosságok alapján kialakított képzési tartalommal töltötte meg. Nagy nyereség volt ugyanakkor a fél éves, egybefüggő tanítási gyakorlat bevezetése, amely végre valós iskolai környezetbe helyezte a leendő zenetanárokat.

A művészképzés (a korábbi egyetemi képzés) területén a hároméves alapképzés és a két éves mesterképzés szerkezete alakult ki. Debrecenben ez a folyamat is izgalommal járt, hiszen a korábbi, kihelyezett egyetemi képzés végnapjait kellett tudomásul venni, miközben a szakirányonkénti akkreditációs folyamat a MAB irányításával zajlott. Komoly kísérlet történt arra, hogy Magyarországon csak a Zeneakadémia kapjon jogosult-

ságot a művész mesterképzésre, de az időközben lezajló akkreditálás tiszta vizet öntött a pohárba: a korábbiakban huszonkét szakirányon folytatott egyetemi képzéssel szemben az új, bolognai művész mesterszakok közül tizennégy esetében volt eredményes az akkreditáció, többek között ekkor indult látványos fejlődésnek a magánének művészképzés opera szakiránya is. Ezzel az eredménnyel azért kellett megelégedni, mert időközben a személyi feltételek is változtak, de még így is Debrecenben működik messze a legtöbb művész mesterképzési szakirány Magyarországon a Zeneakadémián kívül.

A hazai tanárképzésben előálló anomáliák, az egyetemeken hirtelen lecsökkenő hallgatói létszámok az oktatás irányítóit újból gondolkodásra készítette: a visszaesés okát többek között a tanárképzés bolognai szerkezetűvé alakításában látták, s ha Debrecenben tudtunk is élni az új szerkezettel, a hazai zenei felsőoktatási képző helyszíneken megerősödött az a tendencia, amely követelte a visszaalakítást egyciklusú, osztatlan képzéssé. E törekvések háttérében természetesen az integrált egyetemeken kialakult és olykor elmélyült konfliktusok is álltak, valamint a hallgatói elégedetlenség is markánsan megfogalmazódott. 2011-ben tehát külön erre a célra felállított minisztériumi, oktatási hivatali *ad hoc*-bizottság jött létre, amely feladatul kapta a tanárképzés addigi koncepciójának (ti. egységes tanárképzés) megszüntetését, és annak a koncepciónak a kidolgozását, amely jobb egyensúlyt tart a diszciplináris és a pedagógiai-pszichológiai képzési elemek között, időben arányosabban osztja el a terheket, és a korábbi fél évvel szemben egy évre növeli az iskolai tanítási gyakorlat időtartamát. Ebben a bizottságban a debreceni érdekek képviselője is lehetővé vált, így olyan helyzet alakult ki az osztatlan zenetanárképzés bevezetésével, amely sokkal jobb összhangban tartja a zenei képességfejlesztés és a pedagógiai felkészülés folyamatát.

Mindezek mellett a zeneművész tanárképzés kérdése másként alakult. A művészképzésben megmaradt az osztott szerkezet, így a BA után művész MA-t végző hallgatók számára a tanári diploma megszerzése a mesterképzés idejében felvett és teljesített tanári modul elvégzésével válik lehetővé, szintén egyéves zeneiskolai és szakközépiskolai tanítási gyakorlattal. Csak a leírak alapján is elképzelhető, hogy a két rendszer – az osztatlan és az osztott – működtetése és szabályozása milyen nehézségeket jelent, ugyanis a zenei képzés alapja a testreszabott, egyéni tehetségfejlesztés, amelyet kötött és nehezen átjárható rendszerek működtetésével kell lehetővé tenni. Az egyházzenei-, valamint a szolfézs-zeneelmélet-, karvezetés szakterületek esetében a fenti folyamatok eltérően alakultak. Ott maga a jogszabály lehetőséget adott arra, hogy a középiskolai képesítést adó tanárképzés 5+1 éves keretben működjön.

Jelenleg a Zeneművészeti Karon valóban színes képzési palettával találkozhatunk: még működik az osztott rendszerű tanárképzés, (az utolsó tanári mesterképzési szak 2016-ban indul), harmadik évfolyamánál tart az osztatlan tanárképzés, működik az alapképzés, a művész mesterképzés, a művésztanár mesterképzés, a korábbi, hagyományos diplomákkal rendelkezők számára fenntartott kiegészítő zenetanárképzés, a szakirányú továbbképzések és az előkészítő tagozat. A munkaerőpiac indukálja a zenetanári

mentorképzés indítását, régi vágy a zeneterápiai képzés meghonosítása karközi együttműködéssel, de felmerült már könnyebb műfajok oktatási igénye is.

Debrecenben a képzés szakirányainak gyarapodása volt jellemző az ismertett időszakban: még a nyolcvanas években honosodott meg az orgona szakirány, a klasszikus gitár szakirány, a kilencvenes években az egyházzenei képzés, míg az évezred első éveiben a furulya és a szaxofon szakirány képzése indult meg (ez utóbbi Magyarországon egyedül művész mesterszak akkreditációval is rendelkezik!).

Új keletű együttműködés a Bölcsészettudományi Karral, a Neveléstudományi Doktori Alprogrammal kialakított doktoriskolai együttműködés is. A PhD minősítést adó programban a Zeneművészeti Kar a zenepedagógiai profilt képviseli mind oktatási tekintetben, mind törzstag(ok) tekintetében. Ez a képzés perspektívát mutat, hiszen jelenleg a legnagyobb számban e doktori (PhD) program rendelkezik zenei doktoranduszokkal Magyarországon.

A fentiekben szó esett a tanítási gyakorlatról. A képzés kulcseleméről van szó. A debreceni zenei felsőoktatás eddig nem tudta elérni azt, hogy gyakorlóiskola jöjjön létre a városban, így a tanítási gyakorlatok, amelyek természetesen szintén személyhez kötöttek, és az arra alkalmas gyakorlatvezető tanárok irányításával, ún. partneriskolákban folynak. Ilyenek a Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola és AMI, valamint a Nyíregyházi Művészeti Szakközépiskola és a Vikár Sándor Zenei Alapfokú Művészeti Iskola, szintén Nyíregyházán. Ezek az intézmények e kitüntető címet a Debreceni Egyetem által adományozott oklevelek alapján viselik. A tanítási gyakorlat – mind a félévénkénti, mind a képzés végén megszervezett összefüggő tanítási gyakorlatok – így egy nagyon színes iskolahálózatban zajlik a régió más zeneiskoláiban is, budapesti zeneiskolákban is, hiszen nemcsak a zenei tanulmányokban van szükség magas minőségre, hanem a zenepedagógia elméletében és gyakorlatában is. Ez a helyzeti sajátosság többek között a zenei oktatási intézményekkel is igen szoros kapcsolatokat igényel.

A hallgatói közösség

Kezdetben, ahogyan említettük, Debrecenben a zenetanárképzésben tanulók száma összesen 50-60 hallgató volt. Az akkor még a Vár utcában működő főiskolai tagozat az akkori szakiskolai létszám mellett igen szűkös elhelyezést kapott a közös épületben. 1974-ben, az új épületben megnyitott első tanévben már 70 fő körüli létszám kezdte meg a tanulást. A kollégiumnak akkor még csak mindössze két emeletét lakták be a hallgatók. Már akkor látható volt, hogy a körzetesítés korlátozásától éppen megszabaduló, országos beiskolázású tagozat kilépett a regionalitásból, s a Dunántúlról éppúgy voltak hallgatók, mint Budapestről vagy Dél-Magyarországról, Észak-Magyarországról. Ez az országos beiskolázási tendencia folyamatosan erősödött, a nyolcvanas években a hallgatói létszám elérte a 160-170 főt is. A kilencvenes években az egyetemi képzés

kiteljesedésével, a zeneoktatási rendszer méretei miatt és talán nem szerénytelenség kimondani, hogy néhány erős szakirány miatt is, folyamatosan nőtt a hallgatói létszám. Az évtized végén a hallgatók száma elérte a 190 főt, majd az ezredforduló után ez a létszám tovább nőtt: ma 230 fő körül stabilizálódott a képzésben résztvevők száma. A kilencvenes esztendőktől kezdve hullámzó arányban mindig voltak külföldi hallgatók is, akik Ciprusról, Görögországból, Dániából, Finnországból, Katarból, Szerbiából, Iránból, Törökországból, Szlovákiából, Japánból, Koreából, Spanyolországból, Kínából és az USA-ból érkeztek. A határon túli magyar hallgatók száma főként a Kárpátaljáról érkezők révén mondható jelentősnek. A Liszt Ferenc név elvesztése azonban a külföldi diákok idevonzását bizony megnehezítette.

Az egyetemi integráció tette lehetővé részvételünket az ERASMUS programban, ma számos európai országban található olyan a társintézmények, ahová hallgatóink mennek, vagy ahonnan hallgatók érkeznek. A mobilitásnak e lehetőségével pozitív tapasztalatok birtokában élnek hallgatóink.

A Hallgatói Önkormányzat és annak korábbi jogelőd szervezetei minden ciklusban igen felelős együttműködő partnernek bizonyultak. Mind a kar testületeiben, mind a napi életben felelősségteljes reakciók és szoros együttműködések tapasztalhatóak az iskola fontos ügyeivel kapcsolatban és a mindennapi életben. Rendezvényeik, zenei együttműködő közösségeik (pl. Gulyás György Szakkollégium és a hallgatói együttesek) fontos napi elemei a jó szakmai és emberi közérzetnek, az együvé tartozás érzésének.

Az oktatás nélkülözhetetlen elemei és a Zeneművészeti Kar és jogelődjeinek is fontos hírvivői azok a zenei csoportosulások, együttesek, amelyek olykor nemzetközi mézónyben is megmérettetnek, s szerencsére nehéznek is találtatnak. Számos kiemelkedő helyezést és szakmai elismerést hozott már a Bárdos Leánykar, a Canticum Novum Kamarakórus, a Szimfonikus Zenekar, a Rézfúvós Együttes, az egykori Ütőhangszeres Együttes, a későbbi Talamba Együttes, a mai Sonus Ütőhangszeres Együttes, a Gitárzenekar, a Vonóegyüttes, a Fúvózenekar és egy rendhagyó művészeti csoport: a hallgatókból és tanárokból vegyesen felépülő Főnix Kamarazenei Csoport. Ezek a közösségek és az alkalmi kamaraegyüttesek kiváló lehetőséget teremtettek és teremtenek a hivatás gyakorlására és egyben a debreceni, a hazai koncertkínálat gazdagítására is.

A képzés alapja: az oktatói kar

Ma már azt kell mondanunk, hogy eltávozott a képzésből számos olyan kollégánk, aki az 1966-os alapításkor vagy néhány évvel később kulcsszerepet játszott a képzés létrehozatalában. Mondhatni mára lezajlott a teljes oktatói generációváltás. Ez az iskolatevő művész közösség Gulyás György iskolaalapító igazgató irányításával, többségben az akkori MÁV Szimfonikus Zenekar (ma Kodály Filharmónia) tagjaiból állt. Ők alapozták meg a folyamatos szakmai fejlődést.

A hetvenes években kezdődött meg, de a nyolcvanas években vált véglegessé az oktatói kar egyfajta tanszéki szervezetbe tömörülése a klasszikus, a nemzetközi életben is ismert szakmai specifikumok alapján. Ekkor jelent meg a mai nem önálló tanszék-ek kezdeti struktúrája: a Zongora Tanszék, a Vonós Tanszék, a Fafúvós Tanszék, a Rézfúvós-Ütőhangszeres Tanszék, a Magánének Tanszék, a Szolfézs-Zeneelmélet, Karvezetés Tanszék Illés Kálmán, Kiss Vilmos Péter, Kammerer András, Szesztay Zsolt, Zádor Endre vezetésével. A kilencvenes években jött létre a Kamarazene Tanszék Martos László vezetésével, majd 2007-től Kamarazene Kabineté alakult Molnár Zsolt irányításával. Jelenlegi tanszékvezetőink: dr. Duffek Mihály (Zongora-), dr. Sárosi György (Vonós-), dr. Szabó János (Fafúvós-), dr. Szabó István (Rézfúvós és Ütőhangszeres-), dr. Mohos Nagy Éva (Magánének-), dr. S. Szabó Márta (Szolfézs-Zeneelmélet, Karvezetés Tanszék). A struktúra több hasonlóság mellett nagyban különbözött és különbözik a tudományterületek tanszéki szerkezetétől. E szervezeti egységek ugyanis egymással igen szoros szakmai-képzési kapcsolatban állnak, hasonlóan az élő test szerveihez, csupán így felelhet meg az oktatás a szimfonikus zenekari képzés és a kamarazene tanítás szakmai feltételeinek. Ez a kompakt rendszer azonnal összeomlana, ha valamely területe megszűnne vagy működése ellehetetlenülne.

Jelen összefoglalónk keretei nem teszik lehetővé az eddig Debrecenben oktató tanári névsort, ugyanis igen tekintélyes és rangos felsorolás volna. Jellemző a mostani oktatói karra, hogy a minősítettségi arány eléri a 45%-ot, és további minősítési folyamatok zajlanak, a következő esztendőben ez az arány növekedni fog. Az elmúlt évtizedekben az iskolaalapító kollégák távozása a képzésből megváltoztatta az oktatók lakhelye szerinti arányokat. Jelentősen nőtt azoknak a száma, akik – többnyire Budapestről utazva végzik munkájukat, élvonalbeli szimfonikus zenekarok tagjai, olyan tudás és szakismert birtokában vannak, amelyre a képzés minőségének emelése miatt mindenképpen szükség van. Emlékezhetünk még a nyolcvanas évekre, amikor az akkori városvezetés és jogelőd intézményünk között megállapodás volt érvényben oktatók Debrecenben történő letelepítésére, lakáskörülményeik megoldására. Ma sajnos nem rendelkezünk ezzel a lehetőséggel.

Itt kell említést tennünk arról is, hogy az intézmény irányításáért eddig három vezető felelt: az iskolaalapító Gulyás György Liszt-díjas karnagy, érdemes művész (1966–1976), Kedves Tamás gordonkaművész (1976–1992) és dr. Duffek Mihály (1992–). 1976 január-szeptember között Illés Kálmán zongoraművész megbízott intézetigazgatóként irányította a munkát. A felsorolt vezetők személye abban a tekintetben is meghatározó volt, hogy koncepcionális fejlesztési elképzeléseik és megvalósult terveik, az intézmény mindenkorai menedzselése egymáshoz szervesen kapcsolódtak, nem tagadva és elvetve az előző korszak eredményeit, inkább építve azokra, így téve lehetővé a folyamatos gyarapodást.

A kulturális szerepvállalásról

A kar korábbi fejlődéséről a legjellemzőbb képet többek között e területen kaphatjuk. Kezdetben, amíg nem volt önálló épülete a főiskolai tagozatnak, a koncertéletben történő önálló részvétel főként tanárai révén volt lehetséges bent, a város szívében. A hallgatók növendék-hangversenyeken szerepelve ismertethették meg magukat az érdeklődőkkel. Ennek fő helyszíne a Kodály terem volt. Szimfonikus zenekar valójában nem működhetett még a kis hallgatói létszám miatt, így önálló zenekari szereplésre nemigen került sor. Az énekkar, amelyet Gulyás György vezetett, sokszor a Debreceni Kodály Kóruossal összeolvadva léphetett fel.

Az 1974-es új épületbe költözés jelentős változást hozott. Jót is, rosszat is. A jó az volt, hogy a pazar, közel háromszáz fős saját hangversenyterem minden igényt kielégített, de földrajzi távolsága a városközponttól többeket távol tartott a koncertektől, tekintettel a koncertek utáni késői villamosozás fáradtságaira... Az a közvélekedés alakult ki a városban, hogy a főiskola „kiköltözött” a városból, egyfajta elefántcsonttoronyba burkolózott, s igazából nem lehet tudni, hogy mi is folyik ott. Természetesen nem maradt közönség nélkül a főiskolai koncertek sora, de jelentősen megcsappant a közönség létszáma. Különösen az fokozta ezt az élményt, hogy a terem az egykori hangversenyterem, a Kodály terem befogadó képességének többszöröse, így jobban feltűnt a létszámcsökkenés.

A főiskolai tagozat, majd a konzervatórium vezetése eltökélte magát, hogy bár az intézmény fenntartója a minisztérium, és nem az önkormányzathoz tartozik, mégis itt oktatják a városi zenei együttesek utánpótlását, a Debrecenben született zenei tehetségek jelentős hányadát, a zeneiskola, később a szakközépiskola tanári utánpótlását is, természetes gondolat az, hogy az itt termelődő értékekből a város közönségének is nagy számban részesülnie kell. Ezért a konzervatórium offenzívát indított, egyre több és színvonalasabb hangversenyt szervezett részben saját tanárainak szerepeltetésével, valamint neves hazai és külföldi művészek meghívásával. Viszonylag korán megszületett az elhatározás, hogy az iskolákat kell ifjúsági hangversenyekre invitálni, a jövő koncertlátogatóit kell élményekkel gazdagítani, a zene szeretetére nevelni. A turizmus felé történő nyitást jelentették azok az IBUSZ-koncertek is, amelyek az akkori Szovjetunióból érkező turistacsoportok számára adtak zenehallgatási lehetőséget minikoncertek formájában, megismertetve a magyar zenét és előadókat.

Az egyetemi integráció a kulturális szerepvállalást jelentősen megerősítette. Érzékelhetően javult az egyetem és a város kapcsolata sok tekintetben, így Debrecen mindenkorai kulturális vezetésével igen gyümölcsöző együttműködés vált lehetővé (bár korábban is jó kapcsolatot lehetett regisztrálni). A Csokonai Színházzal, a Kodály Filharmóniával és a Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lovászdandár vezetőivel aláírt együttműködési keret-megállapodások formálisan is jelezték a kapcsolatok szorosabbá válását. A karrá válás időszakában már látható volt a megerősödő szerep az egyetem

belső kulturális életében is, amit például az *Universitas hangversenysorozat* megszervezésének átvállalása is jelez, valamint az, hogy hallgatóink, tanáraink zenei közreműködése rendszeressé vált az egyetem nagy eseményein, ünnepein, konferenciáin. A mai koncerttevékenység látogatottságára az jellemző, hogy ritka az üres hangversenyterem, növekvő számú érdeklődőről és bérletvásárlóról számolhatunk be, bár távolról sem mondható befejezettnek a fejlődés ebben a tekintetben. A szerepvállalás növekedésével szükségessé vált a koncertszervezési funkció elkülönítése a kari szervezeten belül, külön kulturális menedzser megbízása, aki az említetten kívül a *Konzervatóriumi esték*, a *Vasárnapi muzsika* és a *Hang-játék-zene* ifjúsági hangversenysorozatot is szervezi, valamint a közelmúltban született megállapodás a Szatmárnémeti Filharmóniával a hallgatói hangversenysorozatok szervezéséről Nagykárolyban és Szatmárnémetiben. Ezt az igen sokrétű feladatot dr. Váradi Judit látja el.

A koncerteken – legutóbb a *Zene világnapjának* városi rendezvényén 2015-ben – a Zeneművészeti Kar együttese gyakran lépnek fel, felsorolhatatlanul sok emlékkoncert, évfordulós hangverseny, kortárs zenei koncert fémjelzi a tevékenységet. Ezzel a Zeneművészeti Kar Debrecenben a koncertélet megkerülhetetlen résztvevője lett, kiegészítve oktatási küldetését és feladatát. Több alkalommal került sor az elmúlt két és fél évtizedben arra is, hogy hallgatói együtteseink hazai helyszíneken, pl. Budapesten (Zeneakadémia Nagyterme, Régi Zeneakadémia, Óbudai Társaskör), Veszprémben és más városokban adtak hangversenyt, de a Szimfonikus Zenekar közel tíz esztendőn keresztül kapott folyamatos meghívást Svájcba, hangversenyturnéokra.

Külföldi és hazai kapcsolatok

A kezdet kezdetén jogelőd intézményeink még nem gondolkodhattak önálló külföldi kapcsolatrendszer kiépítéséről, bár Gulyás György személyes külföldi kapcsolatai olykor lehetőséget adtak a tanároknak finnországi, szomszéd országokbeli fellépésre. Az igazi külföldi kapcsolatokat a Zeneakadémia menedzselte és szabályozta. Ebben a tekintetben a gyökeres változást a konzervatóriumi intézménytípus kialakulása, a rendszerváltás és legfőképpen az egyetemi integrációhoz csatlakozás jelentette. Ma is meghatározóak az oktatók személyes külföldi kapcsolatai, de egyre nagyobb hangsúlyt kap az intézményes együttműködés.

A külföldi kapcsolatok leglátványosabb eseménye a 2001-ben első alkalommal megrendezett Ifjú Zeneművészek Nemzetközi Nyári Akadémiája, amely tizenöt éves fennállása alatt – tanulva a Debreceni Nyári Egyetem példájából – folyamatosan építette ki ma ismert profilját és volumenét. Első művészeti igazgatója volt néhai Kedves Tamás gordonkaművész, főiskolai tanár, aki minden szakmai kapcsolatát kiaknázva közel száz fiatal résztvevővel hozta létre a nemzetközi rendezvényt. Mind az egyéni hangszeres mesterkurzusok tanárai, mind maguk a résztvevők a hazaiak mellett számos országból érkeztek és érkeznek ma is: Szlovákia, Szlovénia, Szerbia, Románia, Ausztria, Németor-

szág, Nagy-Britannia, Spanyolország, Mexikó, az Egyesült Államok, Argentína, Peru, Finnország, Belgium, Hollandia, Koreai Köztársaság, Dél-Afrikai Köztársaság, Japán, Kína. A jelenlegi, 200 főt is elérő hallgatói részvétel nem kis részben köszönhető Vásáry Tamásnak, a Nemzet Művészenek, a Debreceni Egyetem díszdoktorának, Debrecen Díszpolgárának, Kossuth-díjas zongoraművész-karmesternek, aki a Kodály Zoltán Ifjúsági Világzenekar zenekari kurzusát vezeti, és vezényli a hazai és külföldi hangversenykörút hangversenyeit. 2015-ben került sor első alkalommal a *Petrovics Emil énekverseny* megrendezésére a Nyári Akadémián belül, ami újabb lépés a kortárs zeneművészet alkotásai debreceni és regionális népszerűsítésének útján. A nagy értékű rendezvény elterjedt híre a világban jelentősen hozzájárul a kapcsolatok színes palettájához, de a hazai megítélést is kedvezően befolyásolja.

A külföldi kapcsolatok másik dimenziója a Debreceni Egyetem külföldi kapcsolatrendszerében történő részvétel (nemzetközi, egyetemközi egyezmények), illetve a közelmúltban, három koreai egyetemmel megkötött kari együttműködési megállapodás.

A külföldi kapcsolatépítés további formája hallgatóink külföldi versenyszerepléseinek sora. Ezek olyan kihívások, amelyek valóban a nemzetközi mezőnyben mérik meg a debreceni zenei felsőoktatás képzési minőségét, eredményességét. Sok emlékezetes hallgatói-tanári siker gyarapította eddig értékeinket.

A hazai társintézmények, amelyek egykor ugyanazon szervezet tagjai voltak, valamint a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem szorosan együttműködik a zeneművészeti képzés hazai fejlettségének, regionális szerepvállalásának megtartásában, az oktatás korszerűsítésében, olykor egy-egy közös szakmai rendezvény lebonyolításában.

Több évtizedre visszanyúló hagyomány az országos szakmai versenyek, találkozók rendszeres megrendezése. Az egyik legrégebbi ilyen esemény az évente megrendezett *Bárdos szimpózium*, amely karvezetők, szolfézstanárok, zeneelmélet-tanárok országos szakmai rendezvénye. Szintén nagy hagyományú verseny a *Rézfúvós és ütőhangszeres találkozó és verseny*, kissé „fiatalabb” verseny a *Dohnányi Ernő országos kamarazene találkozó és verseny*, az *Országos gitártalálkozó és verseny*, az *Országos klarinét- és szaxofon verseny*, országos zongora emlékversenyek, *Országos gitárzenekari találkozó*. A Zeneakadémiával közös országos versenyre is sor került már (*Országos fúvósötös verseny*). Ezek az események nagyban hozzájárulnak a társintézményekkel ápolta szakmai kapcsolatok szorosabbra fűzéséhez, de ahhoz is, hogy a Zeneművészeti Kar ismertsége nőjön.

A körülményekről, a tárgyi környezetről

Talán első pillanatban is belátható, hogy a zenei képzés komoly infrastruktúrát követel. Ez nemcsak a tantermi, épületbeli adottságokra vonatkozik, hanem jelentős mértékben a hangszerállományra is. Kezdetben, a Vár utcában a szűkös hangszerpark mindkét intézmény rendelkezésére állt, még ha az a két intézmény tulajdonjogaiban el is különült egymástól. A hetvenes évek elejére az épület szűkösen tudta csak a két intézményt

ellátni, talán a legjellemzőbb erre az, hogy a hallgatók gyakorlása valójában lehetetlen volt az épületben, és a hangszerállomány, főként a zongorák amortizációja, komolyan veszélyeztette a képzés minőségét. Az épület maga is műemléképületként működött, felújítására már akkor sem volt pénz, csak részleges javításokat lehetett elvégezni.

Az 1974-es esztendő mérföldkő a Zeneművészeti Kar jogelődjének fejlődésében: az Egyetem téren új épület épült, az iskolaalapító Gulyás György találta meg és harcolta ki azokat a lehetőségeket, amelyek mind politikailag, mind pénzügyileg, mind szakmailag lehetővé tették az építkezést. A fenntartó Zeneakadémiával – az akkori feszültebb viszonyok közepette – ugyan egyeztetett, de ütemezésében a debreceni önkormányzatra és a minisztériumra támaszkodó beruházás az akkori pénzügyi viszonyok között igen takarékosnak számított, a 67 milliós költségvetésből felépült épület a kor színvonalához képest igen korszerűnek bizonyult. Ezt bizonyítja a számos külföldi látogató, akik még évekkel az építkezés és az átadás után is találtak látnivalót az épületben...

A kilencemeletes toronyrész foglalta magában a kollégiumi emeleket (legtetején saját kazánházzal), a földszinti és a kétemeletes oldalszárny pedig a hangszigetelt tantermeket. Az első emeleti ebédlőhöz melegítő konyha tartozott, a kétemeletes szárny földszinti részében hangszerész műhely, az utazó tanárok számára tanári szállás és gondnoki szolgálati lakás helyezkedett el. A későbbiek során az utóbbi kondicionáló terem alakult, a hangszerész műhely egy része tanterem lett, az egykori melegítő konyha helyén ma két tanterem foglal helyet. A kezdeti kis hallgatói létszám lehetővé tette, hogy a kollégiumi épületrész harmadik emeletén is oktatást lehessen folytatni a gitárosok, a nagybőgősök és a brácsások számára. Az épület igazi ékessége a Liszt terem, akkor még elnevezés nélkül, amely közel háromszáz főt képes befogadni nézőterén. Ebben orgona is helyet kapott, két zongora folyamatos elhelyezése egészíti ki a berendezést. Az egykori tervek arra irányultak, hogy a terem adottságait kihasználva stúdiófelvételeket lehessen létrehozni, ezért közvetlenül a terem mellett stúdió kiépítésére is sor került, amely közvetlenül a termekből is tudott hangfelvételt készíteni. A kilencvenes évek elején a hagyományos stúdiótechnikát a kor színvonalán álló digitális technika váltotta fel, majd a hangversenyteremben egy kamera felszerelése is megtörtént. Az épület által szabadon hagyott telekrész parkolóhelyként üzemelt és üzemel ma is.

1974 a hangszerállomány szempontjából is igen nagy jelentőséggel bír: ekkor kerültek beszerzésre a kar zongorái, amelyek között széria gyakorlóhangszereken kívül jó minőségű Bösendorfer, Steinway és Yamaha zongorák is megtalálhatók voltak, főként a zongoraoktatás és a koncertezés minőségének emelése céljából. A többi hangszer, pl. bőgők, csellók, hegedűk, fúvós és ütőhangszerek beszerzése folyamatos volt, éppen az aktuális anyagi lehetőségeknek megfelelően. Gazdag és jó minőségű hangszerekből álló hangszerpark csak az utóbbi esztendőkből kezdett kialakulni, de a folyamat még nem teljes, az elején tart.

1998-ban, mint már említettük, az épület felújítására nyílt lehetőség. A konzervatórium ekkor csatlakozott a Debreceni Egyetemi Szövetséghez és a Kossuth Lajos Tudományegyetemhez. A csatlakozással együtt komoly anyagi támogatásban is részesült

a konzervatórium, amelyből igen sokrétű felújítás vált lehetővé. Ekkor sikerült felújítani és korszerűsíteni a kollégiumi és az oktatási épületben található vizesblokkokat, ekkor történt meg a Liszt terem üléseinek, padlóburkolatának felújítása, színpadának parkettázása, a belső falfelületek üvegtapétázása, az irodai folyosó álmennyezetének, kőburkolatának felújítása, a könyvtár mai területének kialakítása. Erre az időszakra esett a kollégiumban a korábbi emeleti társalgók kollégiumi szobává alakítása is, amely a nagy hallgatói kollégiumi igény miatt vált szükségessé. A harmadik emeleti korábbi tantermekből vendégszobákat hoztunk létre.

A következő felújítás a korábbinál sokkal jelentősebb volt, hiszen az épület a több évtized alatt az időjárás viszontagságai és a meghaladott építési technológia miatt komoly elhasználódást mutatott, egyes helyek omladozó betonrészei már-már statikai veszélyeket rejtettek magukban. Mindezek mellett az üzemeltetés energiaigénye is nagy költséget jelentett, miközben a képzés állami finanszírozása folyamatosan romlott. 2012-ben egy előző évben elnyert energetikai korszerűsítési pályázat révén sikerült olyan (KEOP-)forrásokhoz jutnia az egyetemnek, amelyek lehetővé tették az épület külső nyílászáróinak cseréjét, a teljes épületfelület hőszigetelő burkolatának kialakítását, és azoknak a napkollektoroknak az elhelyezését, amelyek a fűtési és melegvíz-szolgáltatást segítik. A felújítás 2014-ben folytatódott az udvar (és korábban a parkoló), a kerítés felújításával, ekkor került a Zeneművészeti Kar udvarába a Hárfázó nő szobra. Ezek a beruházások már a mai kornak megfelelő feltételeket teremtettek. Még az 1990-es évek végén alakult ki az az informatikai infrastruktúra, amely az egyetemről átvezetett optikai kábellel kiépítésével kezdődött. A mai kollégiumi szobákban és a tantermekben, irodákban vezetékes internetszolgáltatás érhető el, de az utóbbi években felszerelt routerek a WiFi szolgáltatás révén lehetővé teszik az internet használatát bármely épületrészben. A kollégiumi épületrész 9. emeletén kapott helyet az egyetem rádiója (korábban Friss Rádió, ma Campus Rádió), amely kiváló lehetőségekkel szolgál a médiában történő megjelenésre is. A felújítási szükségletek egyre inkább áttevődnek az épület belsejére.

Hol találjuk ma egykori tanítványainkat?

Az elmúlt évtizedekben Debrecenben végzett zenetanárokat, előadóművészeket Magyarország egész területén megtaláljuk a zenei oktatási intézmények mindhárom szintjén, Budapest zenei intézményeiben, professzionális előadó-együtteseiben, zeneiskoláiban, zeneművészeti szakközépiskoláiban, a Magyar Állami Operaházban, vidéki színházakban és szimfonikus zenekarokban, a Debreceni Kodály Kórusban, a média különböző intézményeiben, stb. Bizonyára megbecsülendő eredmény az, hogy a végzett hallgatók diplomájuk átvétele után 100%-ban elhelyezkednek a hazai munkaerőpiacon. Külföldön is találkozhatunk velük: Olaszországban, Németországban, Franciaországban, Spanyolországban, Ausztriában, Finnországban. A hazai foglalkoztató intéz-

mények általában pozitív visszajelzéseket adnak egykori hallgatóinkról, jól képzettnek, fegyelmezett kollégáknak tartják őket. Egy-egy zeneiskolában olykor szinte csak volt debreceni diákokat alkalmaznak.

A fenti felsorolás ad igazi örömteli értelmet annak a küldetésnek, amely megalkulása óta sajátja a jogelődöknek és a Zeneművészeti Karnak. Mind a régióban, Debrecenben, mind az országos zenekultúrában olyan szerepet tölt be, amely magas színvonalon adja át a zeneművészet értékeit az egymást követő nemzedékeknek, olyan zenetanárok, iskolai tanárok, zenekari zenészek képzését végzi, akik képesek a zenei tehetség felfedezésére és fejlesztésére. A Debreceni Egyetem folyamatos támogatásával a kar olyan kulturális küldetést kíván megvalósítani, amely a mindenkori magyar kultúra részeként, annak gyarapítását vallja legnemesebb feladatának.